

УДК: 330.332.01

Васильєв В.О., аспірант

Донецький національний університет, м. Донецьк

КОНЦЕПЦІЙНА СИСТЕМА ОЦІНКИ СИНЕРГЕТИЧНОГО МУЛЬТИПЛІКАТИВНО-АКСЕЛЕРАТИВНОГО ЕФЕКТУ ВІД АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. В статті доведено вплив заощаджень на процеси активізації інвестиційного потенціалу. Визначено акселеративний та мультиплікативний ефект інвестицій в економіці України за умов активізації інвестиційного потенціалу всіх суб'єктів інвестиційної діяльності. Розроблено механізм комплексної оцінки синергетичного мультиплікативно-акселеративного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу.

Annotation. In the article prove the impact of savings on the processes of revitalization of investment potential. Defined accelerator and multiplier effect of investments in the Ukrainian economy in terms of investment potential of activation of investment activity. The mechanism of integrated assessment synergy multiplier and accelerator activation of investment potential.

Постанова проблеми. Глобалізаційні процеси, що відбуваються в рамках сучасного розвитку економіки світу, спонукають до здійснення заходів, спрямованих на максимізацію ефективності різних видів економічної діяльності всіх сфер та рівнів економіки країн, у тому числі і інвестиційної діяльності. Інвестиційний потенціал є однією із ключових ланок економічного потенціалу економіки, тому ефективність його активізації є важливим та необхідним заходом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційний потенціал розглядається в роботах наступних вчених: Герасименко І.М. [1], Должанського І.З. [1], Єгорова А.І. [2], Загорної Т.О. [1], Кулаги І.В. [3], Кадирової Г.М. [4], Макаренко М.В. [5], Покатаєвої К.П. [6], Рашупкіної В.М. [1], Рамського А.Ю. [7], Сілюкової С.Н. [8], Удалих О.О. [1] та інших. Роботи даних вчених досліджують теоретичні та методологічні основи інвестиційного потенціалу мікро та макрорівня, але питанню оцінки синергетичного ефекту від здійснення інвестиційної діяльності та активізації інвестиційного потенціалу для всіх суб'єктів економіки приділено недостатньо уваги. Оцінкою інвестиційного потенціалу займаються такі вчені-економісти: Алексєєнко Л.М. [9], Брюховецька Н.Ю. [10], Бутенко А.І. [11], Катан Л.І. [12], Макарій Н.П. [13], Пахомов В.А. [14], Пирог О.В. [15], Руснак Н.А. [16; 17], Томарева В.В. [18], Туріянська М.М. [19], Шевченко О.В. [20] та інші. В роботах даних авторів значна увага приділена системам оцінки інвестиційного потенціалу на мікрорівні і не враховує особливості виміру та оцінки інвестиційних процесів, здійснюваних на макрорівні.

Постановка завдання. Інвестиції, як економічна категорія, виконують безліч функцій, тому актуальним питанням є процес визначення ефективності активізації інвестиційного потенціалу всіх суб'єктів інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення ефективності

інвестиційних процесів базується на різних видах ефектів від інвестиційної діяльності. Так, англійський економіст Р. Кан виділяє первинні, вторинні і так далі ефекти від інвестування [21, с. 97], визначивши ефект мультиплікатора (відношення між збільшенням сукупної зайнятості та приростом первинної зайнятості в галузях, безпосередньо пов'язаних з інвестиціями). В подальшому Дж. Кейнс сформулював поняття ефекту «мультиплікатор інвестицій», що визначає приріст загальної суми інвестицій та спонукає до збільшення доходів від інвестицій в n разів.

Задля оцінки ефективності процесу активізації інвестиційного потенціалу слід проаналізувати характер впливу заощаджень на інвестиції, що дозволить визначити ефективність трансформації заощаджень в інвестиції. Представимо процес взаємовпливу на рисунку 1. Із зростанням обсягів заощаджень, збільшуються обсяги інвестування, що призводить до збільшення ВВП. В разі зменшення обсягів заощадження, зменшуються обсяги інвестування, відповідно зменшуються обсяги ВВП.

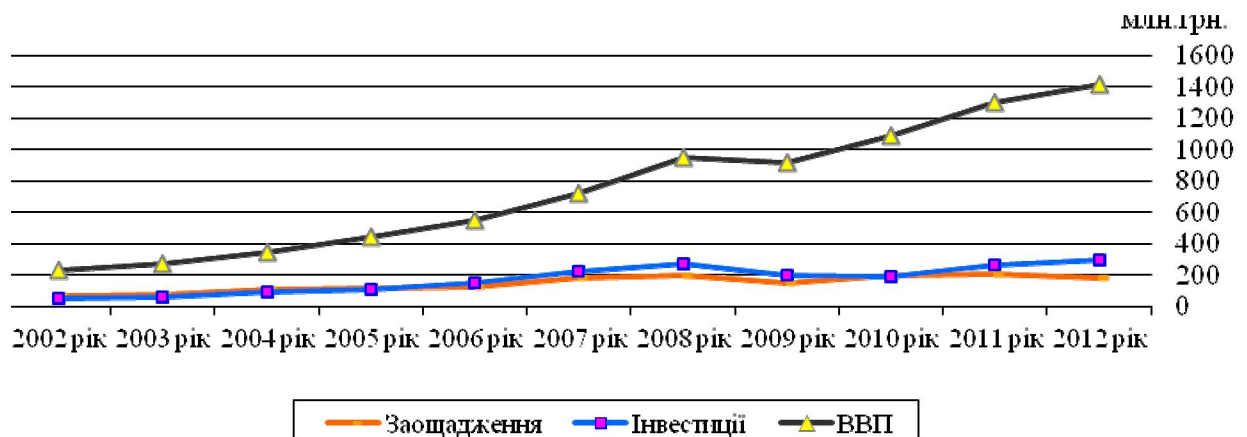

Рис. 1. Динаміка обсягів ВВП, заощаджень та інвестицій в економіці України у 2002-2012 рр., млн.грн.[22]

Тобто, зміну обсягу заощаджень (приріст заощаджень) у часі можна виразити наступним чином (1):

$$\Delta S = S_n - S_{n-1}, \quad (1)$$

де: S – обсяги заощаджень, грн.; n – рік здійснення заощадження.

Як вже зазначалось, заощадження – джерело інвестицій, тобто заощадження – це динамічна компонента обсягу інвестицій. Тому можна визначити на скільки зросте обсяг інвестицій при збільшенні обсягів заощадження на одиницю (ефективність заощаджень, що виражається відносним показником) (2) (таблиця 1):

$$E_s = \frac{\Delta I}{\Delta S}, \quad (2)$$

де: ΔI - зміна обсягів інвестицій у порівнянні із попереднім роком, разів;
 ΔS - зміна обсягів заощаджень у порівнянні із попереднім роком, разів.

Таким чином, при збільшенні заощаджень на одну грошову одиницю,

обсяг інвестицій в середньому у 2002-2012 рр. зростав на 1,1 одиницю. Зростання інвестицій у часі математично може бути представлено у вигляді:

$$\Delta I = I_n - I_{n-1}, \quad (3)$$

де: I – обсяги інвестицій, грн.; n – рік здійснення інвестування.

Таблиця 1

Ефективність трансформації заощаджень в інвестиції в Україні у 2002-2012 рр. [22; 23; 24]

Рік	Зміна щорічного обсягу інвестицій, разів	Зміна щорічного обсягу заощаджень, разів	Ефективність трансформації
2002	-	-	-
2003	1,29	1,17	1,10
2004	1,49	1,47	1,01
2005	1,24	1,03	1,20
2006	1,34	1,12	1,20
2007	1,49	1,40	1,06
2008	1,22	1,11	1,10
2009	0,71	0,77	0,92
2010	0,98	1,30	0,75
2011	1,37	1,05	1,30
2012	1,13	0,85	1,33

Через те, що зміни в обсягах інвестування впливають на сукупний попит і в разі зростання інвестицій зростатиме сукупний попит зумовлюючи зростання ВВП (рис. 1). Дані процеси в економіці визначаються як мультиплікативний ефект інвестицій згідно Кейнсіанській моделі мультиплікатору (таблиця 2). Мультиплікатор інвестицій перебуває у прямій залежності від граничної схильності до споживання та у зворотній від граничної схильності до заощаджень (відносний показник) [25, с. 222].

Таблиця 2

Мультиплікативний ефект інвестицій в Україні у 2002-2012 рр.

[22;23;24;26;27]

Рік	Зміна обсягів ВВП, разів	Зміна обсягів інвестицій, разів	Мультиплікативний ефект
2002	-	-	-
2003	1,18	1,29	0,91
2004	1,29	1,49	0,87
2005	1,28	1,24	1,03
2006	1,23	1,34	0,92
2007	1,32	1,49	0,89
2008	1,32	1,22	1,08
2009	0,96	0,71	1,35
2010	1,19	0,98	1,21
2011	1,20	1,37	0,88
2012	1,08	1,13	0,96
Середнє значення	1,21	1,23	1,02

Таким чином, збільшення обсягів інвестицій у 2002-2012 рр. в середньому на 23% призвело до збільшення ВВП на 2%.

Інвестування буде відбуватися доти, поки вартість граничного продукту не зрівняється з ціною граничних витрат, через бажання суб'єктів економіки примножувати прибутки. Інвестиційний попит є зростаючою функцією від граничної продуктивності капіталу й спадною функцією від ставки відсотка

(при заданому значенні норми амортизації, що цілком припустимо розглядати як константу). Тобто, виходячи із теорії акселератора, при заданому значенні норми амортизації, що є постійною величиною, акселеративний ефект може бути визначений наступним чином (4), що відображено відносним показником (таблиця 3):

$$a = \frac{\Delta I}{\Delta D}, \quad (4)$$

де: ΔI - зміна обсягів валових капітальних інвестицій у порівнянні із попереднім роком, млрд. грн.; ΔD - зміна обсягів доходів від реалізації продукції у порівнянні із попереднім роком, млрд. грн.

Таблиця 3

Акселеративний ефект інвестицій в Україні у 2005-2011рр.[28-31]

Рік	Зміна обсягів доходів від реалізації продукції, разів	Зміна обсягів валових капітальних інвестицій, разів	Акселеративний ефект
2006	1,25	1,34	1,10
2007	1,27	1,44	1,13
2008	1,25	1,20	0,96
2009	0,97	0,70	0,72
2010	1,22	0,97	0,80
2011	1,17	1,38	1,18
Середнє значення	1,18.	1,17	0,99

Таким чином, в середньому за період 2005-2011 рр. збільшення обсягів валових капітальних інвестицій на 17% призвело до зменшення обсягів доходів від реалізації продукції в середньому на 1%, тобто принцип акселерації не виконується, що пояснюється високими темпами інфляції, наявністю товарних запасів та невикористаних виробничих можливостей.

Таким чином, ефект акселератора в поєднанні з ефектом мультиплікатора породжує ефект мультиплікатора-акселератора. Тобто, акселеративний ефект інвестицій – ефект мікрорівня, а мультиплікативний ефект інвестицій – ефект макрорівня. Для комплексної оцінки синергетичного мультиплікативно-акселеративного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу слід розробити певний механізм її реалізації (рис. 2).

Принципами оцінки синергетичного мультиплікативно-акселеративного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу виступають:

1. Наукові принципи: методологічні принципи (результативності, об'єктивності, системності, обмеженості ресурсів, комплексності, необмеженості потреб) та методичні принципи (динамічності, нерівномірності різночасових витрат та результатів, неповноти інформації, порівнювання доходів та витрат);

2. Специфічні принципи: інвестиції повинні справляти істотний мультиплікативний та акселеративний ефект на обсяги виробництва, здійснювати значний вплив на генерування доходів, сприяти встановленню балансу регіонального розвитку, здійснювати вплив на формування доходів різних верств населення, враховувати обмеженість ресурсів суб'єктів.

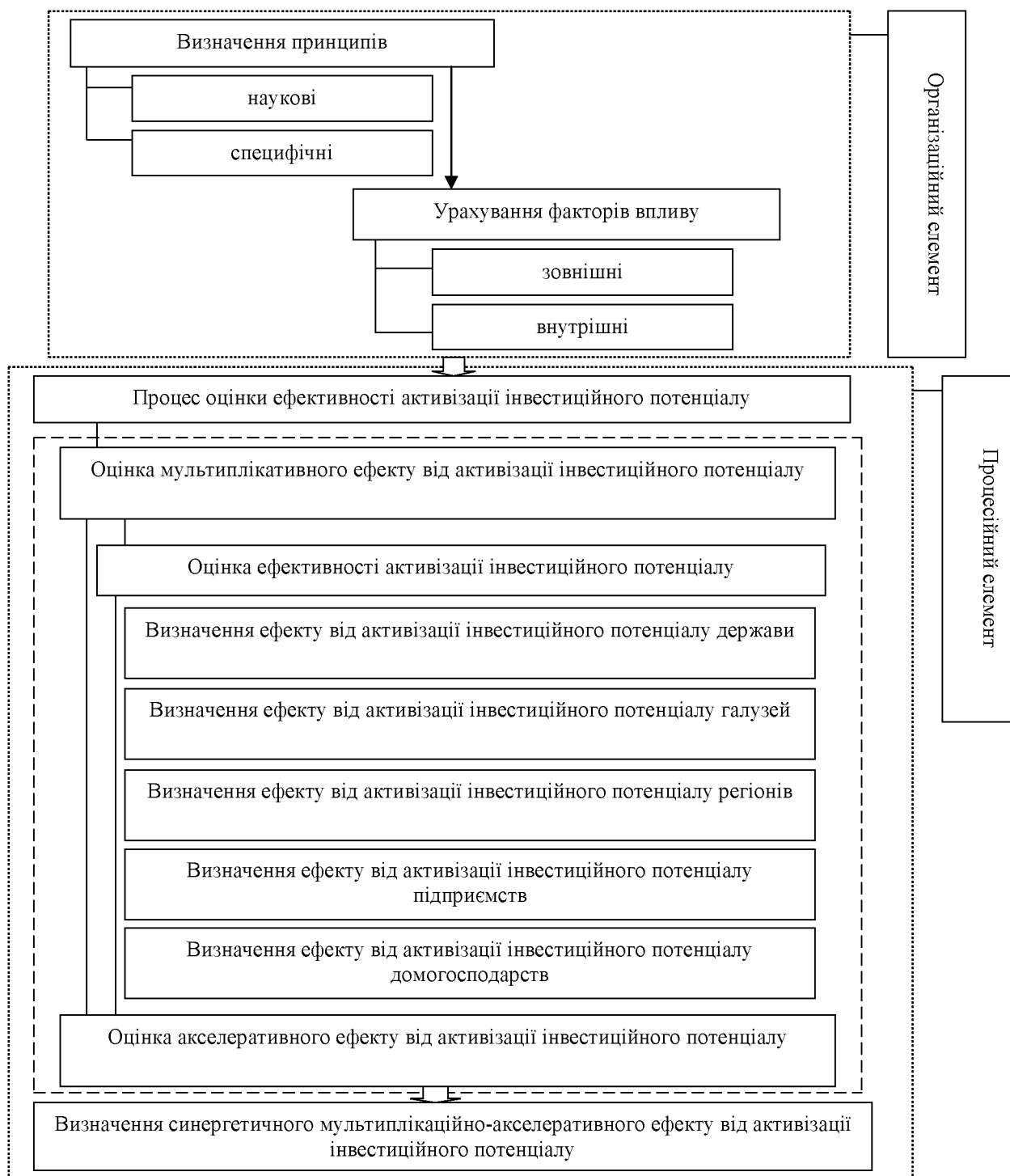

Рис. 2. Концепційна схема оцінки синергетичного мультиплікативно-акселеративного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу (розроблено автором)

При формуванні системи оцінки ефектів слід враховувати дію факторів зовнішнього та внутрішнього, відповідно до суб'єктів інвестиційного потенціалу, середовища. Фактори зовнішнього середовища включають фактори прямого та непрямого характеру впливу. До зовнішніх факторів прямої дії відносяться: характер діяльності роботодавців, підприємств, постачальників, споживачів продукції, конкурентів, посередників, бюджетної та податкової

системи, державних органів управління, іноземних суб'єктів коливання валютних курсів та зміна цін, підвищення процентних ставок за наданими кредитами, обмеженість кредитування та державного фінансування, обмеження експортно-імпортних операцій.

Фактори зовнішнього середовища включають фактори прямого та непрямого характеру впливу. До зовнішніх факторів прямої дії відносяться: характер діяльності роботодавців, підприємств, постачальників, споживачів продукції, конкурентів, посередників, бюджетної та податкової системи, державних органів управління, іноземних суб'єктів коливання валютних курсів та зміна цін, підвищення процентних ставок за наданими кредитами, обмеженість кредитування та державного фінансування, обмеження експортно-імпортних операцій. Зовнішніми факторами непрямої дії є: рівень розвитку економіки та науково-технічного прогресу, фактори соціальної та культурної сфери, стан, особливості та тенденції розвитку фінансово-кредитної системи, а також демографічні природні та ресурсні фактори. До внутрішніх факторів належать: людський, інтелектуальний, матеріально-технічний, організаційний та інфраструктурний.

Результатом активізації інвестиційного потенціалу є певні види ефектів, що можуть бути отримані водночас у різних сферах економіки. Якщо в разі активізації інвестиційного потенціалу були створені нові засоби та предмети праці або нові технології, це визначає технічний ефект, якщо відмічено підвищення рівня життя населення або покращення умов праці – соціальний ефект, якщо присутнє зростання продажу товарів, послуг – комерційний ефект. За умови, якщо наявна ситуація економії матеріальних витрат та витрат суспільної праці на всіх стадіях відтворення, можна стверджувати про наявність економічного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу. Але при цьому слід врахувати, що отримання економічного ефекту стає неможливим без отримання технічного, соціального та комерційного ефектів.

Механізм визначення ефективності активізації інвестиційного потенціалу передбачає визначення ефекту від активізації інвестиційного потенціалу для домогосподарств, підприємств, регіонів, галузей та держави.

Ефект від активізації інвестиційного потенціалу домогосподарств (5) (E_d) може бути визначений наступним співвідношенням:

$$E_d = \frac{P_d}{S_d} \quad (5)$$

де: P_d - прибуток, отриманий від вкладання заощаджень в фінансово-кредитні установи, грн.; S_d - загальна сума вкладених заощаджень, грн.

Ефект від активізації інвестиційного потенціалу підприємств (6) (E_p) визначається як співвідношення:

$$E_p = \frac{P_p}{S_p} \quad (6)$$

де: P_p - отриманий прибуток від активізованих інвестованих коштів, грн.; S_p - сума інвестованих коштів, що були активізовані, грн.

Ефект від активізації інвестиційного потенціалу регіонів (7) (E_r) визначається як:

$$E_r = \frac{P_r}{S_r} \quad (7)$$

де: P_r - річний прибуток від активізованих інвестованих коштів, грн.; S_r - сума інвестованих коштів, грн.

Ефект від активізації інвестиційного потенціалу галузей (8) (E_g) визначається як:

$$E_g = \frac{P_g}{S_g} \quad (8)$$

де: P_g - річний прибуток від активізованих інвестованих коштів, грн.; S_g - сума інвестованих коштів, грн.

Активізація інвестиційного потенціалу суб'єктів економічної системи стимулюватиме зростання доходів держави:

1. Від збільшення відрахувань підприємствами та галузями у державний, місцеві бюджети та фонди від реалізації продукції, виробленої в результаті активізації інвестиційного потенціалу домогосподарств та самих підприємств за рахунок збільшення надходжень інвестиційних ресурсів (9):

$$E_{dg1} = k * \Delta V, \quad (9)$$

де: k – відсоток відрахувань в державний та місцевий бюджети та фонди від обсягу реалізації продукції; ΔV - збільшення обсягу реалізації вітчизняних товарів внаслідок активізації інвестиційного потенціалу підприємствами, галузями.

2. Від збільшення надходжень в цільові фонди від заробітної плати робітників, що працюють на місцях, що були створені в межах розширення виробництва в результаті активізації інвестиційного потенціалу домогосподарств, галузей, регіонів та держави (10):

$$E_{dg2} = \sum_{i=1}^n \Delta P_i, \quad (10)$$

де: ΔP_i – доходи від збільшення кількості робочих місць на підприємствах, на які були залучені активізовані інвестиційні ресурси; n – кількість підприємств, на яких були активізовані інвестиційні ресурси.

3. Від зменшення витрат держави, що пов'язані із виплатами допомоги по безробіттю в результаті збільшення кількості зайнятих через активізацію інвестиційного потенціалу підприємств, галузей, регіонів та економіки в цілому (11):

$$E_{dg3} = \sum_{i=1}^n \Delta W_i, \quad (11)$$

де: ΔW_i - зменшення витрат держави на виплату допомоги по безробіттю після зростання зайнятості населення в результаті активізації інвестиційного потенціалу; n – кількість підприємств, галузей та регіонів, де були активізовані інвестиційні ресурси.

Таким чином, ефект від активізацій інвестиційного потенціалу держави

може бути визначений як сукупність усіх доходів від активізації інвестиційного потенціалу, отриманих від усіх суб'єктів економічної системи (12):

$$\sum E_{dg} = E_{dg1} + E_{dg2} + E_{dg3} \quad (12)$$

Припустимо, що в наслідок активізації інвестиційного потенціалу домогосподарств та підприємств обсяг валових капітальних інвестицій у першому періоді (показник 2009 року – 172,9 млрд.грн.) збільшився на 10 млрд. грн. і склав 182,9 млрд.грн., у другому періоді (показник 2010 року – 167,3 млрд.грн.) – на 30 млрд.грн. і склав 197,3 млрд.грн., у третьому періоді (показник 2011 року – 230,6 млрд.грн.) – на 50 млрд.грн. і склав 280,6 млрд.грн. Нехай обсяг реалізованої продукції залишається на тому ж самому рівні у перший період – показник 2009 року – 2941,8 млрд.грн. За умови відсутності товарних запасів та невикористаних виробничих можливостей, маємо наступну ситуацію (табл. 4).

Таблиця 4

Акселеративний ефект інвестицій в Україні до та після збільшення інвестиційного потенціалу

Період	Обсяги доходів від реалізації продукції, млрд.грн.	Зміна обсягів доходів від реалізації продукції, р.	Обсяги валових капітальних інвестицій, млрд.грн.	Зміна обсягів валових капітальних інвестицій, р.	Акселеративний ефект
До активізації інвестиційного потенціалу					
Перший	2941,8	0,97	172,9	0,70	0,72
Другий	3596,6	1,22	167,3	0,97	0,80
Третій	4202,5	1,17	230,6	1,38	1,18
Після активізації інвестиційного потенціалу					
Перший	2941,8	0,97	182,9	0,74	0,76
Другий	3740,5	1,27	197,3	1,08	0,85
Третій	4412,6	1,18	280,6	1,42	1,20

Тобто, після активізації інвестиційного потенціалу у першому періоді на 10 млрд.грн., обсяг валових капітальних інвестицій збільшився на 4%, що призведе до збільшення обсягів доходів від реалізації продукції у другому періоді на 4%. Після активізації інвестиційного потенціалу у другому періоді на 30 млрд.грн., обсяг валових капітальних інвестицій збільшився на 11%, що призведе до збільшення обсягів доходів від реалізації продукції у третьому періоді на 5%. Після активізації інвестиційного потенціалу у третьому періоді на 50 млрд.грн., обсяг капітальних інвестицій збільшиться на 4%, що призведе до збільшення обсягів прибутку від реалізації продукції на 2% у четвертому періоді.

Збільшення обсягів капітальних інвестицій підприємств призвело до збільшення обсягів реалізації продукції, тобто до збільшення обсягів виробництва. Також збільшення валових капітальних інвестицій призведе до збільшення загального обсягу інвестиційних коштів в країні, а збільшення обсягів реалізації продукції – до збільшення обсягів ВВП згідно теорії мультиплікатора-акселератора.

Допустимо, що внаслідок дії акселератора та активізації інвестиційного потенціалу галузей та регіонів, загальний обсяг інвестицій в країні збільшився

на 10% у першому періоді (212,9 млрд.грн.), на 20% - у другому (226,9 млрд.грн.), на 30% - у третьому (337,9 млрд.грн.) та на 40% у четвертому (411,2 млрд.грн.) (табл. 5).

Значення мультиплікатора залишилось таким самим: у першому періоді – 1,35, у другому – 1,21, у третьому – 0,88, у четвертому – 0,96. Після активізації інвестиційного потенціалу зростання обсягів ВВП склало: у першому періоді – 9%, у другому – 18,6%, у третьому – 29,2% та у четвертому – 38,5% (табл. 5).

Таким чином, активізація інвестиційного потенціалу на всіх рівнях економіки країни дозволить збільшити обсяг інвестиційних ресурсів на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Таблиця 5

Мультиплікативний ефект в Україні до та після збільшення інвестиційного потенціалу

Період	Обсяг ВВП, млрд.грн.	Зміна обсягів ВВП, р.	Обсяг інвестицій, млрд.грн.	Зміна обсягів інвестицій, р.	Мультиплікативний ефект
До активізації інвестиційного потенціалу					
Нульовий	948,1	0,96	272,1	0,71	1,08
Перший	913,4	1,18	192,9	1,29	1,35
Другий	1082,6	1,29	189,1	1,49	1,21
Третій	1302,1	1,28	259,9	1,24	0,88
Четвертий	1408,9	1,23	293,7	1,34	0,96
Після активізації інвестиційного потенціалу					
Нульовий	948,1	0,96	272,1	0,71	1,08
Перший	995,5	1,05	212,9	0,78	1,35
Другий	1284,2	1,29	226,9	1,07	1,21
Третій	1682,3	1,31	337,9	1,49	0,88
Четвертий	1951,5	1,16	411,2	1,21	0,96

Виявлена залежність обсягів виробництва та ВВП від інвестиційного потенціалу дозволить в майбутньому активізувати значну кількість інвестиційних ресурсів, що покращуватиме економічну ситуацію в країні, спонукатиме до вироблення конкурентоспроможної продукції та розвитку ключових галузей виробництва.

Висновки. Визначення ефективності інвестиційної діяльності базується на різних видах ефектів від інвестиційної діяльності. Для комплексної оцінки синергетичного мільтиплікативно-акселеративного ефекту від активізації інвестиційного потенціалу слід розробити механізм її реалізації. Результатом активізації інвестиційного потенціалу є певні види ефектів, що можуть бути отримані водночас у різних сферах економіки (технічний, соціальний, комерційний та сукупний економічний). Механізм визначення ефективності активізації інвестиційного потенціалу передбачає визначення ефекту від активізації інвестиційного потенціалу для домогосподарств, підприємств, регіонів, галузей та держави.

Оцінка ефективності активізації інвестиційного потенціалу ілюструє збільшення обсягів капітальних інвестицій підприємств, що призвело до збільшення обсягів реалізації продукції, тобто до збільшення обсягів виробництва. Тобто, активізація інвестиційного потенціалу на всіх рівнях економіки країни дозволить збільшити обсяг інвестиційних ресурсів на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Література:

1. Должанський І.З. Управління потенціалом підприємства: навч. посібник / І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Удалих, І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна. – К: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
2. Єгоров А.І. Формування і реалізація інвестиційного потенціалу в перехідній економіці на основі фіскального регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01/А.І. Єгоров. – Х.: Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Карабіна, 2002. – 18 с.
3. Кулага І.В. Соціально-економічні чинники формування інвестиційного потенціалу України на етапі трансформування її економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 / І.В. Кулага. – К.: Київський національний економічний університет, 2002. – 15 с.
4. Кадырова Г.М. Инвестиционный потенциал: некоторые актуальные проблемы исследования / Г.М. Кадырова // Страховое дело. – 2008. - №11. – С. 4-10.
5. Макаренко М.В. Управління економічним потенціалом регіону як основою формування конкурентних переваг регіону / М.В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №4(130). – С. 217-224.
6. Покатаєва К.П. Теоретичні основи визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» / К.П. Покатаєва // Научно-технический сборник: Коммунальное хозяйство городов. Сер.: Технические науки. – 2007. – Вып. 75. – С. 264.
7. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізм його реалізації / А.Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. - № 5(71). – С. 172-178.
8. Сілюкова С. Розвиток інвестиційного потенціалу регіону як об'єкт державного регулювання / С. Сілюкова. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/3/05.pdf>
9. Алексеєнко Л.М. Фінансові аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства / Л.М. Алексеєнко // Економічний форум. – 2009. – №3. – С. 94-102.
10. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Економіка промисловості. – 2009. - №1 (44). – С. 110-117.
11. Бутенко А.І. Інвестиційна привабливість підприємницького середовища як джерело ринкової трансформації економіки / А.І. Бутенко, О.С. Павлова // Прометей: зб. наук. праць. – 2010. - № 3(33). – С. 63-68.
12. Катан Л.І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л.І. Катан, К.С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - № 12. – С. 41-51.
13. Макарій Н.П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств / Н.П. Макарій // Економіст. – 2010. - №10. – С. 52-60.
14. Пахомов В.А. Инвестиционная привлекательность предприятий-исполнителей контрактов как экономическая категория / В.А. Пахомов. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn08/16.pdf>
15. Пирог О.В. Концептуальні засади комплексної оцінки інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання регіону / О.В. Пирог // Економіка: проблеми

- теорії та практики: зб.наук.праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – Вип. 206: в 4 т. – Т.1. – С. 265-277.
16. Руснак Н.А. Финансовый анализ субъектов хозяйствования: справочное пособие / Н.А. Руснак, В.А. Руснак. – Минск: Высшая школа, 1997. – 309 с.
17. Руснак Н.А. Финансовый анализ субъектов хозяйствования: справочное пособие / Н.А. Руснак, В.А. Руснак. – Минск: Высшая школа, 1997. – 309 с.
18. Томарева В.В. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів / В.В. Томарева. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/soc_gum/Dtr_ep/2011_4/files/EC411_11.pdf
19. Туріянська М.М. Інвестиційний клімат України: проблеми і рішення: монографія / М.М. Туріянська. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2004. – 177 с.
20. Шевченко О.В. Інвестиційна активність регіонів України: Вплив на економічне зростання / О.В. Шевченко // Стратегічні пріоритети. – 2009. - № 1 (10). – С. 175-181.
21. Kahn R. Selected Essays on Employment and Growth / R. Kahn. – London: Cambridge University Press, 1972. – 243 p.
22. Державна служба статистики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
23. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Капітальні інвестиції в Україні у 2007-2011 рр.». – К.: Державна служба статистики, 2012. – 122 с.
24. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Національні рахунки України за 2009 рік». - К.: Державна служба статистики, 2011. – 172 с.
25. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / За ред.. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр.. – К.: Знання, 2005. – 851 с.
26. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Національні рахунки України за 2010 рік». - К.: Державна служба статистики, 2012. – 158 с.
27. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Національні рахунки України за 2011 рік». - К.: Державна служба статистики, 2013. – 172 с.
28. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Діяльність підприємств - суб'єктів господарської діяльності за 2008 рік». - К.: Державна служба статистики, 2009. – 326 с.
29. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Діяльність підприємств - суб'єктів господарської діяльності за 2009 рік». - К.: Державна служба статистики, 2010. – 447 с.
30. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Діяльність підприємств - суб'єктів господарської діяльності за 2010 рік». - К.: Державна служба статистики, 2011. – 453 с.
31. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Діяльність підприємств - суб'єктів господарської діяльності за 2011 рік». - К.: Державна служба статистики, 2012. – 467 с.